

PANU:

ILMARI KIANTO LIPPOSESSA

Taisin kerran keväällä mainita, että saattaisi olla aiheellista pistää laatta Lipposen talon seinään, että tässä Ilmari Kianto asui... Nyt se laatta sitten on siellä Torikatu 39:ssä, peitettynä tosin vielä tällä hetkellä. Puuhamiiehenä on ollut Oulu-seuran hallitus, joka ei vitkastellut, kun asia kerran oli selvä ja tätä vuotta 1970 vielä jäljellä.

Talvellakohan minä pakinoin tuosta oululaisesta kartano-käsitteestä, kartanosta talon synonyymina. Ilmari Kianto otsikoi Papin pojassaan näin: Yläluokilla oltiin ja Lipposessa asuttiin! Tekstissä sitten kohta toistuu: "...me asustimme vaunumaakari Lipposen kartanossa Torikadun varrella lähellä Heinätoria."

Marssin Lipposelle. Kiannon aikainen vaunumaakari on poissa. Hän oli Heikki Lipponen, tekevä ja tietävä mies, joka yhdessä vaimonsa Kreetan kanssa asui taloa, joka tälläkin hetkellä on paikallaan jokseenkin sellaisena kuin 1886. Kotona oli nyt kaksi Lipposta, Kustaa ja poikansa Heikki, tietomiehiä molemmat, kun vain tulee puhe varsinkin vanhasta Oulusta. Kustaa, monille oululaisille tuttu patriarkka, on lisäksi vaunumaakari hänkin, mutta silloinen verstas on nyt Kustaan asuntona. Katseltiin Papin poikaa, muisteltiin ja selviteltiin ne Calamniusten asumisvuodet Papin poikansa yli 50-vuotiaana kirjoittanut Ilmari ei nimittäin ole aivan kaikkia asioita muistanut niin vuoden päälle, jos ei muista Kustaakaan, joka

syksyllä 1886 täytti vasta seitsemän vuotta. Silloin olivat Suomensalmen rovastin pojat muutaneet Saukkoselta Isokatu 67 (Högsten) Lipposille, jossa Saara-emännöitsijällä ja Volmarilla, Väinöllä, Rurikilla ja Ilmarilla oli käytettävissään kahden kamarin huoneisto talon eteläpäässä.

Keväällä 1887 lähti Volmari suorittamaan ylioppilastutkintoaan Helsinkiin. Koska Lipposen Calamniusten toinen kamari oli melko tilava, kävivät Volmari ja hänen luokkatoverinsa pyytämässä, että saisivat pitää läksiäiset koulukodissaan, ja saivat kanssa. Sinne tuli sitten sekä lähtijöitä, ylioppilaskokelaita, että muita lyseolaisia ja joitakin ylioppilaitakin. Kustaa Lipponen muistaa, että pojilla oli iloiset juhlut, jotka päättyivät Lipposen kartanolla laulettuun "Kaikukohon laulu maamme", minkä jälkeen lähtijät ja saattajat asettuivat marsirivistöön, ja lähtivät, konvetin kantele-lippua kantava toveri etummaisena, marssimaan asemalle, jonne tavan mukaan oli kerääntynyt suuri joukko oululaisia saattamaan ylioppilaskokelaita.

Vanhalla Lipposella on pelkkiä hauskoja muistoja Calamniuksen pojista. Isot pojat häntä aina puhuttivat ja leikkivät, mutta nuorin, Ilmari, ei koskaan sanonut Kustalle mitään, muistelee vanha mestari naureskellen. Ilmari olikin aluksi vain 12-vuotias, ilmeisesti myös ujo, ja Kustaa pahainen kakara, viisi vuotta nuorempi. Muistoja tulee tulvimalla, välillä

harhaudutaan kauaskin kotikartanolta. Paitsi Lipposen Heikkiä ja Kreetaa sekä lapsia, Juho Eliasta, Reeta Sofiata (sittemmin Kärppä, Limingan mainio kättilö) ja Kustu Henriikkiä, ovat kuvassa naapurin pojat Laurinin kapteenin Janne, josta tuli merikapteeni kuten isästään, ja Kustu, josta taas tuli perämies, Monia muitakin mainitaan, Ottelineja, Tolvasia, mutta taisivat monet olla asukkaina vasta Calamniusten lähdeyttä syksyksi 1890 Mustoselle Kakaravaaralle. Suomensalmen pojat olivat puuhakkaita miehenalkuja, nikkaroiivat, harastivat lehtisahausta ja rakentelivat kaikenlaista, Väinö teki "paketin" mallisen isokokaisen oikein lämmitettävän höyrylaivan, kanteleitakin teki, mäkikelkkoja tekivät ja puuhasivat yhdessä koulutovereittensa kanssa mäkejä, ensin Kuusiluodon törmälle, sitten nykyisen Keskuskentän taakse rantaan, missä oli oma mäkensä suomalaisen, oma ruotsalaisen lyseon pojilla, kun eivät mahtuneet samaan mäkeen. Siitä mäenlaskusta pitäisi joskus oikein kertoa.

Mäenlaskun lisäksi oli hiihto ylimpiä harrastuksia, ja siitä Lipposelta ne pojat silloinkin lähtivät, kun hiihtivät 200 venäjänvirvettä yli Puolangan vaarojen Suomensalmelle. Heikki-isä oli kyllä varoitellut, kun oli pakkasia, että alkää, hyvät pojat, lähtekö... Tavallisesti nuoret haettiin hevosella. Pappilan praatikas Junnu, "konna mieheksi", niin kuin Kustaa muistaa, oli hakijana, mutta useamman kerran kävi ukko-rovasti ABC-kin. Heikki ja Kreeta Lipponen olivat hyviä praatauttamaan, oli sitten vieraana renki-Junnu tai itse rovasti. Entäpä leikit ja pelit! Tovi niitä selvitettiin Kustaan ja Heikin kanssa, enkä minä alkuunkaan kaikkia pelejä tuntenutkaan. Kirppa, mikä se oli? "Aletaanko kirpalle?" Oltiin väkisillä, tervasutilla, linnapallolla, konkalla, piiripallilla, rooppipallilla, seinäpallolla... Siinä se oli kaikkein taitavin väistämään Kokon Väinö, vaikka olikin nilkku, muistaa isäntäni. Ja sitten oltiin potalla, pelattiin ristirahaa ja kuprua, oltiin puukkotikkasilla ja hypättiin myrryä, poukkulautaa ja narua. Ja oltiin aapapiipasilla... Se ainakin oli minulle uutta, mutta Lipposilta tuli luukaasti! "Aapapiipakaakatoonahongankolistajakonttirämä..." Liitulla nimi seinään, jokaiselle joku tuollainen hoku nimeksi, eikä niitä liituvivoja vähällä pois saatukaan. Kirjoihin pitäisi panna nämäkin! Voi hyvät ihmiset kun olisi paljon asiaa!

Kahdesta Lipposella asuneesta Calamniuksesta tuli kirjailijoita, Ilmarin lisäksi Rurikista. Sittemmin niissä samoissa kammareissa ovat asuneet eri aikoina Juho Dahlström-Koskimaa, Artturi Vuorimaa, Aapo Similä, joka näytteli Maneesissa ja muutti sitten Helsinkiin, ja teatterinjohtaja Hannes Flinck-Hako, joka tuli asumaan joskus Simin Aapon jälkeen. Naapuritalon isäntä, isopartainen lehtori Antti Helaakoski kävi usein puhuttamassa Lipposta, ja siinä se jo varttui Aarokin...

Muistojen kerä on loputon. Muistolaatan paljastus on tänään kello 1 jälkeen puolen päivän.

Isä Kustaa ja poika Heikki Lipponen seuraavat laatan kiinnitystä seinään. Kiinnittäjänä kivimestari J. Heikki-nen.